

Zdravstvena zaštita i zdravlje
stanovnika regiona Srednji Banat
1991-1994

STRUČNA OBRADA
ZAVOD ZA ZAŠTITU ZDRAVLJA ZRENJANIN

PUBLIKACIJU SAČINILI I UREDILI:

prim.dr Nikola Kovačević
Dr Ileana Lelea
Dr Ilija Gardašević

SARADNICI

Mr.sci.dr Mirko Bačić
Dr Mirjana Dželetović
prim.dr sci.med. Lazar Ferenc
Dr Anka Šević

Zrenjanin, decembar 1995.god.

Sadržaj

Uvod

I	Geografske i demografske vitalne karakteristike stanovništva Srednji Banat	2
II	Organizacija, kadrovi, rad i korišćenje zdravstvene zaštite	4
III	Oboljevanje stanovništva	20
IV	Higijenske prilike	30
V	Epidemiološka situacija	37
VI	Programske zdravstveno-vaspitne aktivnosti	40
VII	Osnovne karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva	42

Uvod

Zdravstveno stanje pojedinca, kao i čitave populacije zauzima veoma bitno mesto interesa u svakom društvu koje ima organizovanu, socijalizovanu i humano orjentisanu zdravstvenu zaštitu. Saznanja o zdravstvenom stanju jedne populacije se mogu dobiti na različite načine. Ovaj elaborat o zdravstvenom stanju stanovništva okruga Srednji Banat je sačinjen na osnovu prikupljenih podataka na bazi Zakona o evidencijama u oblasti zdravstva i Programa statističkih istraživanja od interesa za celu zemlju-oblast zdravstvo.

Parametri na osnovu kojih je obrađeno zdravstveno stanje stanovništva najvećim delom pripadaju demografiji, morbiditetu i mortalitetu.

U Jugoslaviji morbiditet (obolevanje) se prati na osnovu: nađenih stanja kod onih koji posećuju vanbolničke zdravstvene ustanove, incidence pojedinih bolesti i stanja za koje postoje ustrojeni registri, individualnih izveštaja lečenih bolesnika u stacionarima.

Mortalitet (Umiranje) prati služba demografske (vitalne) statistike, a zdravstvo koristi njihove podatke naročito sa aspekta uzroka umiranja po polu i starosti.

Veliki broj zemalja u svetu smatra da su podaci mortalitetne statistike validni i da mogu služiti pouzdano uz ostale parametre za procenu zdravstvenog stanja stanovništva, pogotovu kada su nedovoljno definisani uzroci kreću od 2-3% (u Jugoslaviji oni su zastupljeni sa oko 8,5%).

Period od 1991 do 1994 godine obuhvaćen ovim elaboratom zdravstvena zaštita i zdravlje stanovništva regiona Srednji Banat karakteriše niz značajnih promena, kako u celom društvu, tako i u zdravstvenoj zaštiti.

Usvojen je nov Ustav Republike Srbije i doneti su sistemski zakoni: Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenom osiguranju i niz podzakonskih akata od kojih su najznačajniji Odluka o planu mreže zdravstvenih ustanova i Odluka o sadržini i obimu zdravstvene zaštite u celini.

Elaborat je sačinjen u skraćenoj verziji sa namerom da se na prikladan način informišu učesnici procesa donošenja odluka na raznim nivoima, značajnim za zdravstvenu zaštitu i zdravstveno stanje stanovništva. Za šire informacije o pojedinim pojavama zainteresovani se mogu obratiti Zavodu za zaštitu zdravlja Zrenjanin.

Geografske i demografske vitalne karakteristike stanovništva regiona Srednji Banat

Na osnovu podataka dobijenih popisom stanovništva 1991 region Srednji Banat ima 221353 stanovnika i zauzima teritoriju 3257 km². Stanovništvo živi u 55 naselja.

Opština	Površina u km ²	NASELJA		BROJ STANOVNIKA		
		Broj	Prosečna vel. u km ²	UKUPN O	na 1 km ²	Prosečno po naselju
Žitište	525	12	43,75	22811	43,45	1900,92
Zranjanin	1327	22	60,32	136778	103,07	6217,18
Nova Crnja	273	6	45,50	14538	53,25	2423,00
Novi Bečej	609	4	152,25	28788	47,27	7197,00
Sečanj	523	11	47,55	18438	35,25	1676,18
UKUPNO REGION SREDNJI BANAT	3257	55	59,22	221353	67,96	4024,6

Prosečna gustina naseljenosti na 1 km² je 67,96 stanovnika. Gustina naseljenosti je za 1/3 manja, nego što je prosečna gustinu naseljenosti za Republiku Srbiju (110,00 na 1 km²)

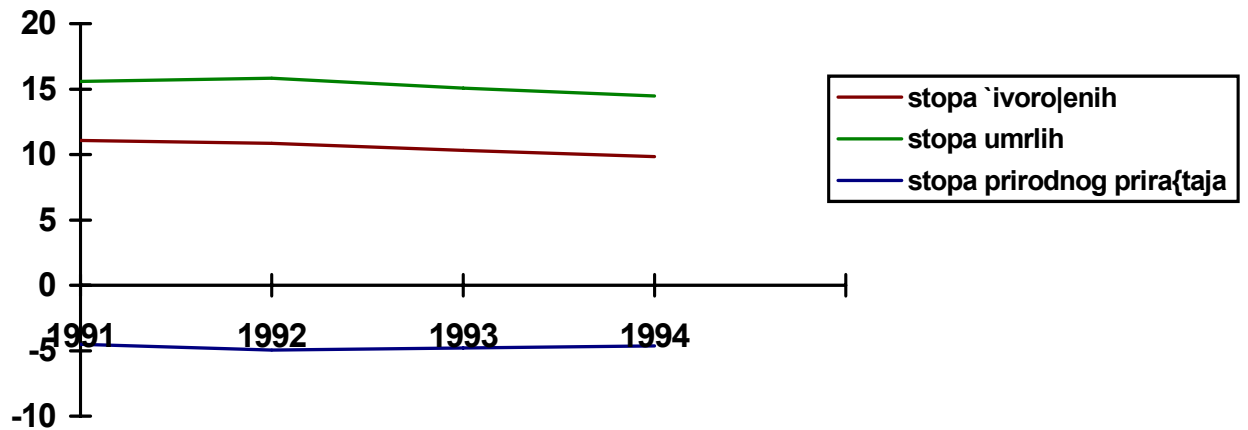
Najveća aglomeracija stanovništva je u opštini Zrenjanin 103,70 stanovnika na km².

Broj stanovnika po popisu 1981 je opao za 4,16%. Stanovništvo je staračko prema popisu od 1991. 18,64% stanovnika je od 0-14 godina, a 33,95% je starije od 50 godina.

Prirodno kretanje stanovništva karakteriše biološka regresija:

- veoma nizak natalitet
- porast opšteg mortaliteta
- negativan prirodni priraštaj.

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA U REGIONU SREDNJI BANAT

godine	stopa živorođenih	stopa umrlih	stopa prirodnog priraštaja
1991	11.06	15.58	-4.52
1992	10.86	15.83	-4.96
1993	10.31	15.09	-4.78
1994	9.85	14.48	-4.64

Smrtnost odojčadi, odnosno smrtnost dece u prvoj godini života predstavlja jedan od najvažnijih indikatora zdravstvenog stanja stanovništva.

Stopa umrle odojčadi u regionu Srednji Banat 1991-1994 godine

Godina	Ukupno u regionu	Žitište	Zrenjanin	Nova Crnja	Novi Bečej	Sečanj
1991	10,62	8,10	10,38	16,13	13,77	4,83
1992	15,87	10,68	18,53	12,66	9,01	18,26
1993	10,17	8,44	10,06	13,42	9,87	11,11
1994	6,04	4,65	6,74	0,00	3,39	12,58

Organizacija, kadrovi, rad i korišćenje zdravstvene zaštite

ORGANIZACIJA I MREŽE ZDRAVSTVENIH USTANOVA

Na regionu Srednji Banat deluju sledeće zdravstvene ustanove:

- Zdravstveni centar
- Zavod za zaštitu zdravlja
- Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Rusanda,, Melenci.

- Dom zdravlja S.Crnja.
- Dom zdravlja N.Bečej
- Dom zdravlja Žitište
- Dom zdravlja Sečanj

Zdravstveni centar se sastoji iz sledećih organizacionih jedinica:

- Dom zdravlja „Dr Boško Vrebalov,,
- Opšta bolnica „Dr Iorđe Joanović,,
- Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu „Dr Vasa Savić,,
- Dispanzer za zdravstvenu zaštitu radnika
- Apoteka

Sve ove organizacione jedinice funkcionišu u opštini Zrenjanin

Broj i vrsta zdravstvenih ustanova na regionu Srednji Banat u periodu 1991-1992.

vrsta zdravstvenih ustanova	GODINA	
	1991	1992
1.MEDICINSKI CENTAR	1	1
-Dom zdravlja	5	5
-Zavod za zdravstvenu zaštitu	1	1
-Dispanzer za zdravstvenu zaštitu radnika	1	1
-Opšta bolnica	1	1
-Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu	1	1
2.Z.U.ZAVOD ZA FIZIKALNU MEDICINU I REHABILITACIJU	1	1

U periodu 1991-1992 godine organizaciona šema je bila kao na prethodnoj tabeli. Sledeće dve godine došlo je do organizacionih transformacija u zdravstvu, pa je organizaciona šema promenjena.

Broj i vrsta zdravstvenih ustanova na regionu Srednji Banat u 1993-1994 godini

VRSTA ZDRAVSTVENIH USTANOVA	GODINA	
	1993	1994
1.Zdravstveni centar Zrenjanin	1	1
a)O.J.Dom zdravlja	1	1
b)O.J.Opšta bolnica	1	1
c)O.J.Zavod za plućne bolesti i TBC	1	1
d)Zavod za zdravstvenu zaštitu radnika	1	1
e)Apoteka	1	1
2.Zavod za zaštitu zdravlja	1	1
3.Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju	1	1
4.Dom zdravlja Srpska Crnja	1	1
5.Dom zdravlja Novi Bečej	1	1
6.Dom zdravlja Žitište	1	1
7.Dom zdravlja Sečanj	1	1

KADROVI

KADROVI REGIONA SREDNJI BANAT

Broj zaposlenih na regionu Srednji Banat

Godina	Ukupno	Zaposleni u zdravstvenim ustanovama			
		Zdravstveni radnici		Nemedicinski radnici	
		Broj	%	Broj	%
1991	2828	1991	70,16	847	29,84
1992	2826	1990	70,42	836	29,58
1993	2832	2002	70,69	830	29,31
1994	2803	1982	70,71	821	29,29

Broj zaposlenih na regionu Srednji Banat stagnira sa blagom tendencijom opadanja poslednje 1994 godine.

Broj zdravstvenih radnika u 1991 godini iznosio je 2838, nemedicinskih 847, a 1994 godini broj zdravstvenih radnika je 2803, a nemedicinskih 821. Procentualni odnos zdravstvenih i nemedicinskih radnika takođe stagnira.

Posmatrano pojedinačno po opštinama situacija je slična kao u celokupnom regionu, s tim što je izraženo smanjen broj kadrova u opštini Nova Crnja.

GODINA	UKUPNO	ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA			
		ZDRAVSTVENI RADNICI		NEMEDICINSKI RADNICI	
		BROJ	%	BROJ	%
Opština ŽITIŠTE					
1991	127	99	77,95	28	22,05
1992	126	98	77,78	28	22,22
1993	124	96	77,42	28	22,58
1994	122	95	77,87	27	22,13
Opština ZRENJANIN					
1991	2366	1623	68,60	743	31,40
1992	2366	1632	68,98	743	31,02
1993	2374	1646	69,33	728	30,67
1994	2345	1625	69,30	720	30,70
Opština NOVA CRNJA					
1991	91	71	78,02	20	21,98
1992	81	63	77,78	18	22,22
1993	80	63	78,75	17	21,25
1994	83	65	78,31	18	21,69
Opština NOVI BEČEJ					
1991	142	111	78,17	31	21,83
1992	141	110	78,01	31	21,99
1993	139	108	77,70	31	22,30
1994	142	112	78,87	30	21,13
Opština SEČANJ					
1991	112	87	77,68	25	22,32
1992	112	87	77,68	25	22,32
1993	115	89	77,39	26	22,61
1994	111	85	76,58	26	23,42

U strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou regiona Srednji Banat zapažamo: stagnaciju broja lekara i pad broja stomatologa za 13,54% (što je najizraženiji procenat) i farmaceuta za 11,94 % u periodu od 1991 do 1994 godine. Broj zdravstvenih radnika sa višom i srednjom stručnom spremom u tom periodu je porastao sa 1,16%.

Struktura zaposlenih radnika na nivou regiona Srednji Banat u periodu 1991-1994 godine

Godina	lekara	stomatologa	farmaceuta	Radnika sa višom i srednjom stručnom spremom
1991	401	96	67	1382
1992	404	96	62	1385
1993	406	93	61	1403
1994	402	83	59	1398

U strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika u opštini Žitište zapažamo da se u periodu 1991-1994 broj lekara smanjio za 2(7,69), stomatologa za 2(14,29), farmaceuta za 1(25,00), a broj radnika sa višom i srednjom stručnom spremom stagnira.

struktura zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Žitište u periodu 1991- 1994 godine.

Godina	Lekara	Stomatologa	Farmaceuta	Radnika sa višom i srednjom stručnom spremom
1991	26	7	4	57
1992	25	8	3	57
1993	25	8	3	57
1994	24	6	3	57

U strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika u opštini Zrenjanin zapažamo da u periodu 1991-1994 godine broj lekara stagnira, a broj stomatologa je opao za 6 (9,23), farmaceuta za 3(%,77), broj radnika sa višom i srednjom stručnom spremom povećava se za 14(1,20%).

Struktura zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Zrenjanin u periodu 1991-1994 godine.

Godina	Lekara	Stomatologa	Farmaceuta	Radnika sa višom i srednjom stručnom spremom
1991	314	65	52	1167
1992	319	65	49	1174
1993	322	62	50	1192
1994	315	59	49	1181

U strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika u opštini Nova Crnja broj lekara se povećao za 2(12,50%), broj stomatologa se smanjio za 2(28,57), farmaceuta za 1(50%), dok je broj radnika sa srednjom i višom stručnom spremom smanjen za 4(9,09%).

Struktura zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Nova Crnja u periodu 1991-1994 godine

Godina	Lekara	Stomatologa	farmaceuta	Radnika sa višom i srednjom stručnom spremom
1991	16	7	2	44
1992	16	6	1	39
1993	16	6	1	39
1994	18	5	1	40

U strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Novi Bečej broj lekara se povećao za 1(4,17), broj stomatologa stagnira, broj farmaceuta se smanjio za (42,86%), dok se broj radnika sa srednjom i višom stručnom spremom povećava za 2(3,13%) u periodu od 1991-1994 godine.

Struktura zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Novi Bečej u periodu 1991-1994 godine.

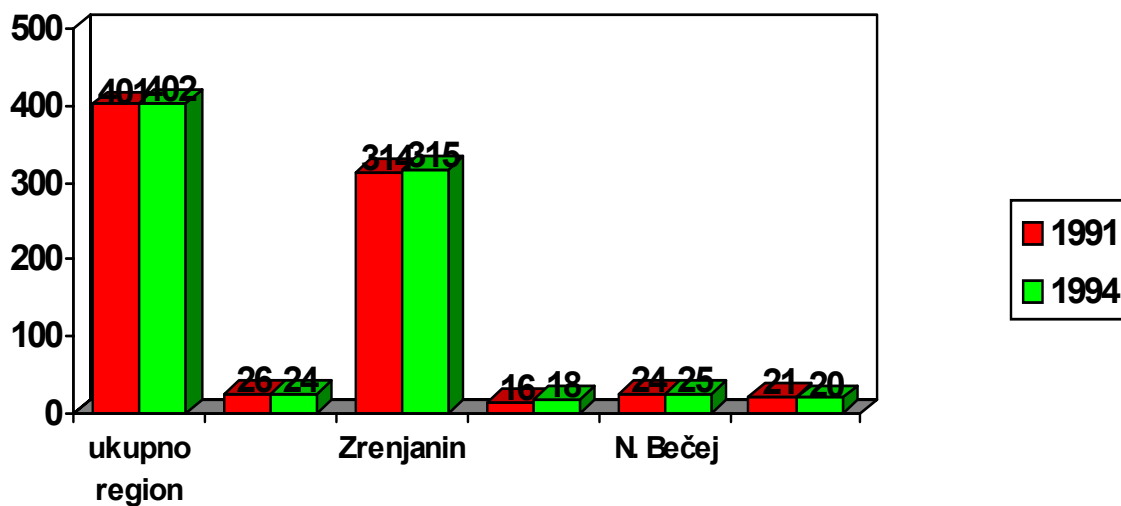
Godina	Lekara	Stomatologa	Farmaceuta	Radnika sa višom i srednjom stručnom spremom
1991	24	9	7	64
1992	24	9	7	64
1993	23	9	5	64
1994	25	9	4	67

U strukturi zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Sečanj broj lekara se smanjio za 1(4,76%), broj stomatologa za 4(50,00), broj farmaceuta stagnira, dok se broj radnika sa srednjom i višom stručnom spremom povećao za 3 (6%) u periodu od 1991-1994 godine

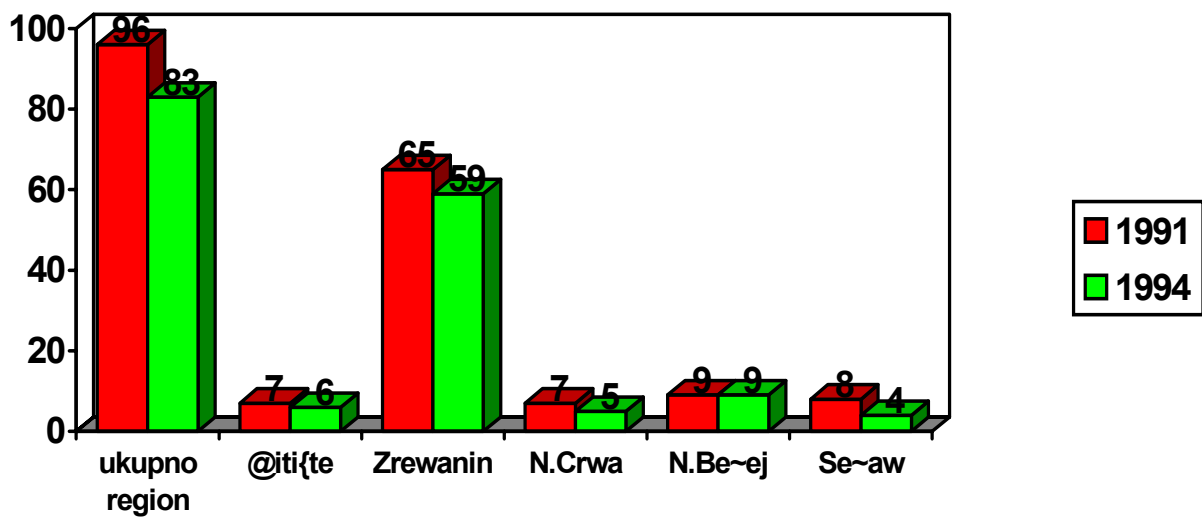
Struktura zaposlenih zdravstvenih radnika na nivou opštine Sečanj u periodu 1991-1994 godine.

Godina	Lekara	Stomatologa	farmaceuta	radnika sa višom i srednjom stručnom spremom
1991	21	8	2	50
1992	20	8	2	51
1993	20	8	2	53
1994	20	4	2	53

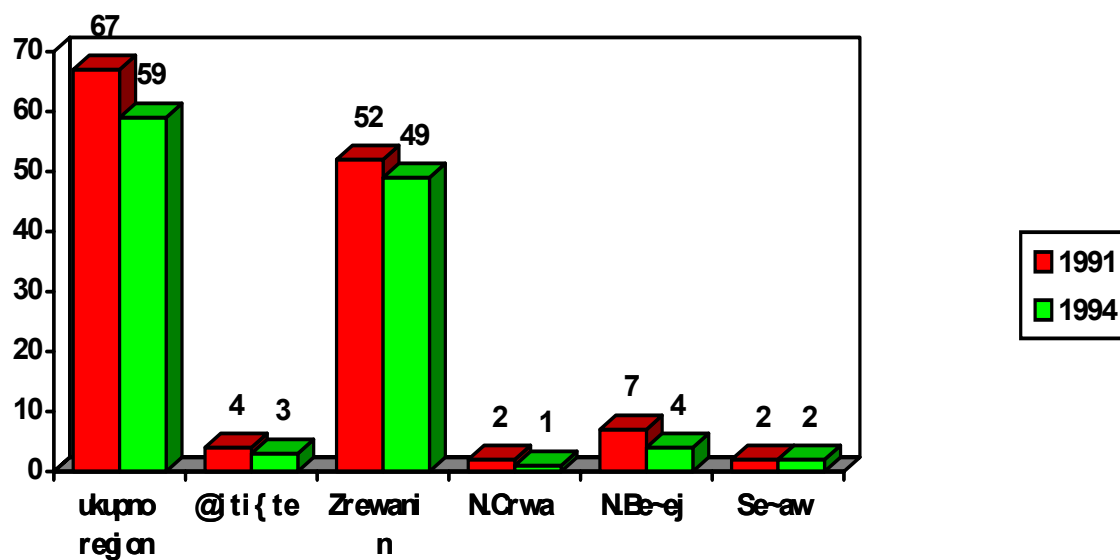
BROJ LEKARA NA REGIONU SREDNJI BANAT U 1991 I 1994 GODINI

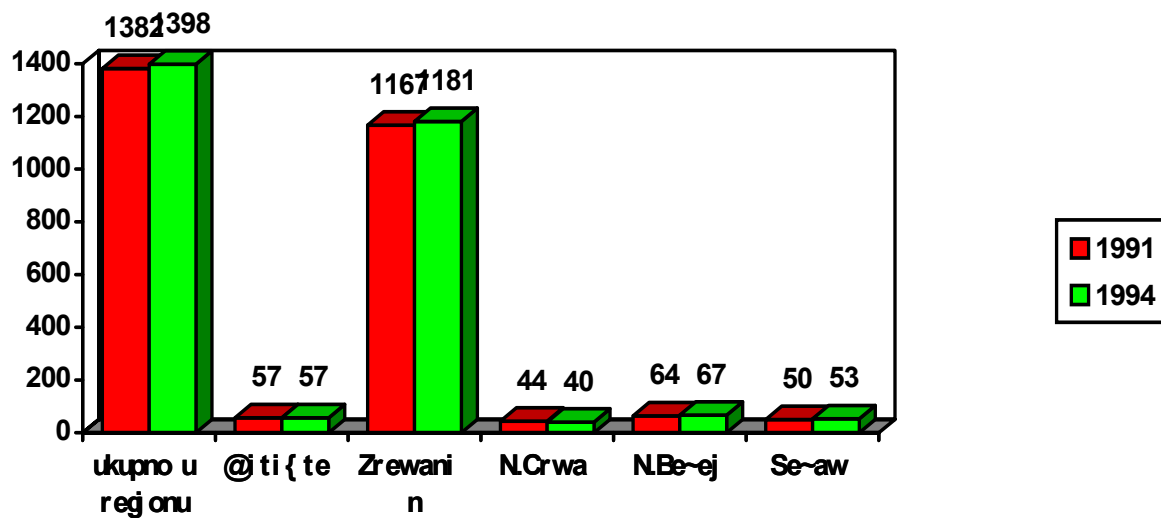
BROJ STOMATOLOGA NA REGIONU SREDNJI BANAT U 1991-1994

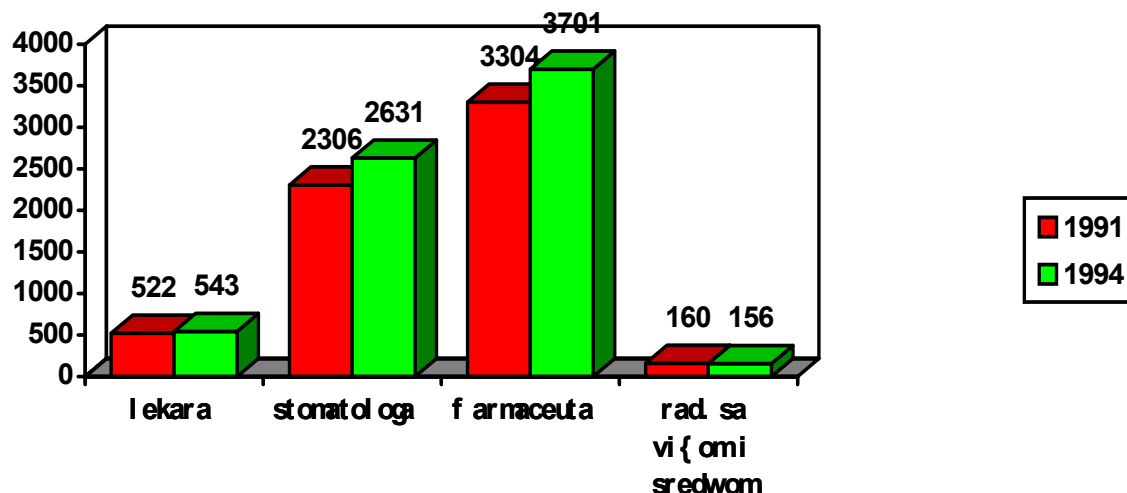
BROJ FARMACEUTA NA REGONU SREDNJI BANAT U 1991 I 1994 GODINI

BROJ RADNIKA SA VIŠOM I SREDNOM STRUČNOM SPREMIOM NA REGONU SREDNJI BANAT U 1991 I 1994 GODINI

**BROJ STANOVNIKA NA JEDNOG ZDRAVSTVENOG RADNIKA NA REGIONU
SREDNJI BANAT U 1991 I 1994 GODINI**

Obezbeđenost stanovništva regiona Srednji Banat zdravstvenim radnicima visoke stručne spreme (lekara, stomatologa i farmaceuta) u 1994 nepovoljniji je nego 1991 godine. U svim opštinama broj stanovnika na jednog lekara stagnira od 1991-1994 godine. Najizraženije povećanje broja stanovnika na jednog lekara je u opštini Žitište gde je 1991 godine bilo 877, a 1994 godine 916 stanovnika na jednog lekara. Na celokupnom regionu 1991 godine je bilo 552, a 1994 godine 543 stanovnika na jednog lekara.

Broj stanovnika na jednog stomatologa konstantno raste, jedino u opštini Novi Bečej blago opada; 1991 god. je bilo 3198 a 1994 god 3148 stanovnika na jednog stomatologa

Broj stanovnika na jednog farmaceuta konstantno raste i nepovoljan je. Jedino u opštini Sečanj konstatujemo opadanje broja stanovnika na jednog farmaceuta. U 1991 godini bilo je 9219, a 1994 godine 9060 stanovnika na jednog farmaceuta.

Broj stanovnika na jednog zdravstvenog radnika na regionu Srednji Banat u periodu 1991-1994 godine.

Teritorija	Godina	lekara	Stomatologa	farmaceuta	Radnika sa vř sss spremom
REGION SREDNJI BANAT	1991	552	2306	3304	160
	1992	545	2295	3554	159
	1993	540	2359	3596	156
	1994	543	2631	3701	156
ŽITIŠTE	1991	877	3259	5703	400
	1992	901	2817	7511	395
	1993	890	2782	7419	405
	1994	916	3664	7327	386
ZRENJANIN	1991	436	2104	2630	117
	1992	428	2100	2786	116
	1993	423	2197	2724	114
	1994	432	2304	2774	115
NOVA CRNJA	1991	909	2077	7269	330
	1992	898	2394	14365	368
	1993	887	2365	14192	363
	1994	779	2804	14018	350
NOVI BEČEJ	1991	1119	3198	4113	450
	1992	1193	3182	4091	447
	1993	1238	3165	5697	445
	1994	1133	3148	7083	429
SEČANJ	1991	878	2305	9219	369
	1992	917	2292	9166	359
	1993	911	2278	9113	344
	1994	906	4530	9060	342

Obezbeđenost stanovništva regiona Srednji Banat zdravstvenim radnicima srednje i više sprema uglavnom je povoljna. Broj stanovnika na jednog radnika tih profila opada.

Situacija je drugačija jedino u opštini Nova Crnja. Broj stanovnika na jednog radnika tih profila povećao se za 20%; 1991 god 330, a 1994 god 350 stanovnika je bilo na jednog radnika tih profila.

Obezbeđenost kadrom u bolničkoj zaštiti merena odnosom broja postelja i brojem lekara, odnosno zdravstvenih radnika sa viřom i srednjom stručnom spremom na regionu Srednji Banat

GODINA	BROJ POSTELJA	
	NA 1 LEKARA	NA 1MED .SESTRU
1991	10	2
1992	10	2
1993	10	2
1994	10	2

Pri analiziranju ove tabele treba imati u vidu tri različite stacionarne ustanove na ovom terenu.

Na prvom mestu imamo opštu bolnicu, koja je po svojoj strukturi složena i ima izdvojeno jedno odeljenje neuropsihijatrije u mestu Bočar.

Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu ima steacionarni deo i jedno odeljenje u mestu Jaša Tomić.

Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Rusanda,, Melenci ima veoma komplikovanu aktivnost zbog posebno teške patologije ležećih bolesnika.

KORIŠTENJE I RAD

U osnovnoj zdravstvenoj zaštiti u okviru primarne zdravstvene zaštite opada broj poseta praktično u svim službama.

Broj poseta na ukupan broj stanovnika po službama od 1991-1994 godine

Godina	Predškolska deca	Školska deca	Žena	Opšta medicina	Medicina rada	Stomatolog
1991	0.34	0.40	0,15	4,03	0,45	1,02
1992	0.29	0,42	0,13	4,08	0,37	1,08
1993	0.28	0,38	0,13	3,18	0,27	0,78
1994	0.25	0,40	0,14	3,38	0,27	0,72

Prosečna opterećenost lekara (stomatologa) brojem pregleda u službama domova zdravlja u regionu Srednji Banat u periodu 1991-1994 godine

Prosečan broj pregleda u službama po lekaru (stomatologu)												
God.	Godišnje						Na sat					
	Pred škol deca	Školska deca	Žena	Opšta med.	Med. rada	Stomatologija	Pred škol deca	Školska deca	Žena	Opšta med.	med .rad	stomatologija
1991	4397	8071	2991	8198	4194	2436	2,01	3,68	1,36	3,74	1,91	1,11
1992	3791	8348	2602	8476	3524	2558	1,73	3,81	1,19	3,87	1,61	1,17
1993	3356	6435	2528	6768	2608	1907	1,53	2,94	1,15	3,09	1,19	0,87
1994	3184	6687	2820	7165	2451	2133	1,45	3,05	1,29	3,27	1,12	0,97

*Uzeto je da u godini ima 2192 radna časa

Pad u korišćenju zdravstvene službe različit je u odnosu na pojedine službe, međutim konstantan je i jednak smanjenju broja poseta (obima rada) u posmatranim službama na regionu. Blag oporavak se jedino vidi 1994 godine u pojedinim službama.

Prosečan broj pregleda u službama po lekaru (stomatologu)												
God	Godišnje						Na sat					
	Pred škol deca	Škol ska deca	Žena	Opšta med	Med rada	Stomat ologija	Pred škol deca	Škol ska deca	Žena	Opšta med	Med rada	Stom atolog ija
1991	-	-	9020	8511	-	2329	-	-	4,11	3,88	-	1,06
1992	-	-	4561	9074	2466	2108	-	-	2,08	4,14	1,13	0,96
1993	1761	-	5122	6693	1974	1363	0,80	-	2,34	3,05	0,90	0,62
1994	-	-	7355	6974	1622	1606	-	-	3,36	3,18	0,74	0,73

*Uzeto je da u godini ima 2192 radnih časova.

2 deo analize zdravstvenog stanja stanovništva

Opština Zrenjanin

Prosečan broj pregleda u službama po lekaru (stomatologu)												
God	Godišnje						Na sat					
	Predš. deca	Škol. deca	Žena	Opšta	Med rada	Stomat ologija	Predš. deca	Škol. deca	Žena	Opšta med.	Med rada	stom atolo
1991	4778	6179	2309	7924	4039	2412	2,18	2,32	1,05	3,60	1,84	1,10
1992	3661	6386	2403	8374	3651	2600	1,67	2,91	1,10	3,82	1,67	1,19
1993	3865	5136	2355	6836	2879	1920	1,76	2,35	1,07	3,12	1,31	0,87
1994	2802	5489	2434	7481	2692	1882	1,28	2,50	1,11	3,41	1,23	0,86

*Uzeto je da godina ima 2192 radnih časova

U službama gde nema stalno zaposlenih lekara ne možemo da prikazemo rad službe. U ostalim službama konstatujemo pad korišćenja službe odnosno smanjenu aktivnost zdravstvenih radnika.

U službama opštine Zrenjanin konstatujemo pad korišćenja službe, odnosno smanjenu aktivnost zdravstvenih radnika.

Opština Nova Crnja

Prosečan broj pregleda u službama po lekaru (stomatologu)												
God	Godišnje						Na sat					
	Predš deca	Škols deca	Žena	Opšta	Med rada	Stomato logija	Predš deca	Škol deca	Žena	Opšta med.	Med. rada	Stom atolo.
1991	2965	-	2097	8694	1213	1761	1,35	-	0,96	3,97	0,55	0,80
1992	3024	-	2354	8007	1036	1978	1,38	-	1,07	3,65	0,47	0,90
1993	2531	-	2001	6044	1652	1833	1,15	-	0,91	2,76	0,75	0,84
1994	2739	-	2347	4698	2516	1599	1,25	-	1,07	2,14	1,15	0,73

4													
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

#Uzeto je da u godini ima 2192 radna časa.

U ovim službama osnovne zdravstvene zaštite kontinuirano opada aktivnost zdravstvenih radnika. Obrnutu situaciju imamo u medicini rada gde ta aktivnost raste.

Opština Novi Bečej

Prosečan broj pregleda u službama po lekaru (stomatologu)												
God	Godišnje						Na sat					
	Predš deca	Škols deca	Žena	Opšta	Med rada	Stomatologija	Predš deca	Škol deca	Žena	Opšta med	Med rada	stomatolo
1991	3869	-	3211	9443	7639	3522	1,77	-	1,46	4,31	3,48	1,61
1992	4240	-	2369	9215	5917	3704	1,93	-	1,08	4,20	2,70	1,69
1993	2961	-	2320	7266	2267	2657	1,35	-	1,06	3,31	1,03	1,21
1994	3933	-	2141	8135	2078	2485	1,79	-	0,98	3,71	0,95	1,13

#Uzeto je da u godini ima 2192 radna časa.

U svim službama osnovne zdravstvene zaštite opada aktivnost, a jedino se povećava aktivnost u Službi za zdravstvenu zaštitu žena.

Opština Sečanj

Prosečan broj pregleda u službama po lekaru (stomatologu)												
God	Godišnje						Na sat					
	Predš deca	Škols deca	Žena	Opšta	Med rada	Stomatologija	Predš deca	škol. deca	Žena	Opšta med.	Med rada	Stomatolo
1991	3265	-	1512	7635	-	2082	1,49	-	0,69	3,48	-	0,95
1992	2577	-	2552	7912	-	1821	1,18	-	1,16	3,61	-	0,83
1993	3087	2382	1920	6588	-	1565	1,41	1,09	0,88	3,01	-	0,71
1994	299	2099	2432	7245	-	2640	1,37	0,96	1,11	3,31	-	1,20

* Uzeto je da godinina ima 2192 radna časa.

U svim službama osnovne zdravstvene zaštite opada aktivnost, dok se aktivnost jedino povećava u službi zaštite žena.

BOLNIČKA ZAŠTITA

Na regionu Srednji Banat postoji opšta bolnica "Dr \orđe Joanović" (820 kreveta), Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu "Dr Vasa Savić" koji ima stacionarni deo (200 kreveta). Obe ove ustanove pokrivaju region, a pripadaju zdravstvenom centru kao organizacione jedinice.

Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Rusanda" Melenci(400 kreveta) zadovoljava regionalne potrebe, a jednim delom i republičke.

Zbog specifičnosti rada ovih ustanova njihov rad će biti prikazan pojedinačno.

U bolničkoj zdravstvenoj zaštiti na regionu povećan je broj kreveta sa 1364 u

1991 na 1420 kreveta u 1994 godini. Povećan je u stvari broj kreveta u

Zavodu za plućne bolesti i tuberkulozu sa 144 u 1991 na 200 u 1994 godini.

Ostale stacionarne ustanove su zadržale isti broj kreveta u posmatranom periodu. Nije se ni menjala struktura posteljnog fonda.

U 1994 godini ona je izgledala ovako:

USTANOVA	KREVETA	%
Opšta bolnica "Dr \orđe Joanovića" Zrenjanin	820	57,75
Zavod za plućne bolesti i TBC "Dr Vasa Savić"	200	14,08
Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Rusanda" Melenci	400	28,17
UKUPNO	1420	100,00

Ukupan broj postelja na 1000 stanovnika Srednji Banat

STACIONAR	GODINA	UKUPNO POSTELJA	POSTELJA NA 1000 STANOVNIKA
Opšta bolnica "Dr \orđe Joanović"	1991	820	3,70
	1992	820	3,72
	1993	820	3,74
	1994	820	3,75
Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu "Dr Vasa Savić"	1991	144	0,65
	1992	144	0,65
	1993	200	0,91
	1994	200	0,92
Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Rusanda"	1991	400	1,81
	1992	400	1,82
	1993	400	1,82
	1994	400	1,83
UKUPNO stacionara na regionu Srednji Banat	1991	1364	6,16
	1992	1364	6,19
	1993	1420	6,47
	1994	1420	6,50

Struktura posteljnog fonda u Opštoj bolnici "Dr \orđe Joanović" posebno je izdvojena i prikazana; najveći broj postelja ima Interno odeljenje

18,29 %, zatim Neuropsihijatrija 18,17 %, Ginekologija 10,85 %, Dečje odeljenje 9,76 %...itd.

*Struktura posteljnog fonda prema nameni u Opštoj bolnici
"Dr lordže Joanović" u 1994. godini*

Red. broj	ODELENJE	BROJ POSTELJA	%
1	Hirurgija	72	8,78
2	Urologija	32	3,90
3	Ortopedija	36	4,39
4	Očno	42	5,12
5	Ušno	38	4,63
6	Interno	150	18,29
7	Infektivno	40	4,88
8	Kožno	44	5,37
9	Dečje	80	9,76
10	Neuropsihijatrija	149	18,17
11	Ginekologija	89	10,85
12	Porođajno	39	4,76
13	Anestezija i reanimacija	9	1,10
	UKUPNO	820	100,0 0

Broj ispisanih bolesnika na regionu Srednji Banat smanjuje se sa 29 272 u 1991 godini na 26 236 u 1994 godini, ili za 11,57 %.

Broj ostvarenih dana lečenja sa 388 391 u 1991 godini smanjen je na 373 686 u 1994 godini ili 3,94 %.

Prosečna dužina lečenja povećala se sa 13,27 dana u 1991 godini na 14,24 dana u 1994 godini ili 7,31 %. Dužina lečenja različita je i zavisi od ustanove do ustanove, a zavisi i od oboljenja pacijenta. Najduže se leče pacijenti u sp. bolnici za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Rusanda" gde je prosečna dužina lečenja 47,16 dana.

Procenat iskorišćenosti postelja je snižen sa 78,01 u 1991 godini na 72,10 u 1994 godini. Najveći procenat zauzetosti postelja je u Specijalizovanoj bolnici "Rusanda", gde je prosečna zauzetost 87,76 % u 1994 godini.

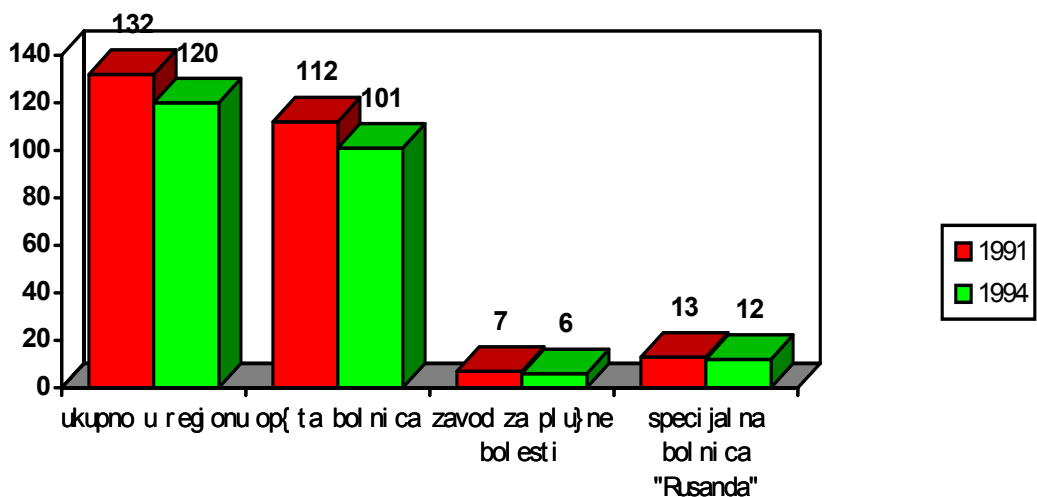
Pokazatelji aktivnosti stacionarnih ustanova na regionu Srednji Banat u periodu od 1991 do 1994 godine.

Stacionar	Godina	Broj post.	Ispis. boles.	Dani lečenja	Pros.dužina lečenja	%iskorišć. postelja
Opšta	1991	820	24771	224853	9.08	75,13

bolnica „Dr Vordé Joanović,,	1992	820	24414	236474	9,69	79,01
	1993	820	22907	218322	9,53	72,94
	1994	820	22122	210060	9,50	70,18
Zavod za pl.bol. i TBC „Dr Vasa Savić,,	1991	144	1479	46598	31,51	88,66
	1992	144	1397	39247	28,09	74,67
	1993	200	1422	39292	27,63	53,82
	1994	200	1397	35495	25,41	48,62
Spec.bol. za fizik.med. i rehabil. „Rusanda,,	1991	400	3022	116940	38,70	80,01
	1992	400	3199	144949	45,31	99,28
	1993	400	2857	132315	46,31	90,63
	1994	400	2717	128131	47,16	87,76
UKUPNO stacionari na regionu Sr.Banat	1991	1364	29272	388391	13,27	78,01
	1992	1364	29010	420670	14,50	84,50
	1993	1420	27186	389929	14,34	75,23
	1994	1420	26236	373686	14,24	72,10

Stopa hospitalizacije (broj lečenih na 1000 stanovnika) na regionu Srednji Banat smanjuje se sa 132 lečenih na 1000 stanovnika u 1991 na 120 lečenih na 1000 stanovnika u 1994 godini.

STOPA HOSPITALIZACIJE NA REGIONU SREDNJI BANAT U 1991 I 1994 GODINI

Oboljevanje stanovništva

Pokazatelji zdravstvenog stanja stanovništva su u stvari negativni zdravstveni indikatori: mortalitet, morbiditet i dr.

Registrowanje bolesti (morbiditet) u ambulantno-dispanzerskoj službi pokazuje da je u periodu od 1991 do 1994 godine došlo do njegovog izrazitog pada (27,94), što je srazmerno padu ukupnog korišćenja zdravstvene zaštite. U dispanzeru za zdravstvenu zaštitu dece morbiditet je opao za 42,28 %, u dispanzeru za zdravstvenu zaštitu školske dece morbiditet je opao za 10,52 %, u dispanzeru za zdravstvenu zaštitu žena morbiditet je opao 2,98 %, dok je u službi opšte medicine morbiditet opao za 19,50 %.

*Ukupan broj utvrđenih obolenja po grupama u službi opšte medicine, specijalističkih službi, medicine rada, dispanzera za žene, decu, školsku decu i zubnu službu.
Broj-stopa na 1000 stanovnika od 1991-1994 godine*

God	Ukupno		Žitište		Zrenjanin		Nova Crnja		Novi Bečej		Sečanj	
	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa	broj	stopa
1991	67260	3038	58521	2565	41592	3041	4692	3228	97742	3395	53493	2901
1992	65886	2990	56458	2505	41825	3064	4134	2878	94998	3317	47819	2608
1993	48529	2212	40295	1810	31301	2298	3248	2289	66059	2319	33448	1835
1994	48464	2219	46712	2125	29287	2155	3526	2516	75317	2658	34477	1903

Kada bi se posmatrao izolovan pad morbiditeta izgledalo bi da je došlo do poboljšanja zdravstvenog stanja stanovništva. Međutim, pad morbiditeta je uslovljen padom korišćenja zdravstvene zaštite u posmatranom periodu i ne daje realnu sliku zdravstvenog stanja stanovništva. Zato struktura morbiditeta daje precizniji uvid u zdravstveno stanje populacije

			5							
1 2	bolesti kože i potkožnog tkiva	1991	2829 5,70	81 6,69 4	1878 5,59 3	133 5,41 3	599 5,68 3	138 7,41 3		
		1992	3	60 5,41 5	1007 4,24 4	145 6,11 2	484 4,45 4	92 5,40 3		
		1993	1788 4,49	65 6,32 3	1231 5,24 2	120 6,48 2	431 5,61 4	88 6,15 2		
		1994	4	42 3,67 4	637 4,39 4	127 6,45 3	536 5,62 3	68 4,15 3		
			1935 5,45 3 1410 4,92 4							
	Svega	1991	46228 93,11	1122 92,73	31264 93,13	2308 93,90	9772 92,64	1762 94,58		
		1992	37759 94,87	1065 95,95	22606 95,21	2211 93,21	10247 94,26	1630 95,66		
		1993	33065 93,19	984 95,72	21960 93,51	1,718 92,71	7072 92,01	1331 93,08		
		1994	27038 94,35	1102 96,41	13567 94,14	1838 93,30	9009 94,48	1437 95,36		
	Sva ostala oboljenja	1991	3422 6,89	88 7,27	2307 6,87	150 6,10	776 7,36	101 5,42		
		1992	2042 5,13	45 4,05	1138 4,79	161 6,79	624 5,74	74 4,34		
		1993	2416 6,81	44 4,28	1524 6,49	135 7,29	614 7,99	99 6,92		
		1994	1618 5,65	41 3,59	850 5,86	132 6,70	525 5,51	70 4,64		
	Ukupno (1-12)	1991	49650 100,00	1210	33571	2458 100,00	10548 100,00	1863 100,00		
		1992	39801 100,00	100,00	100,00	2372 100,00	10871 100,00	1704 100,00		
		1993	35481 100,00	1110	23744	1853 100,00	7686 100,00	1430 100,00		
		1994	28656 100,00	100,00	100,00	1970 100,00	9534 100,00	1507 100,00		
				1028	23484					
				100,00	100,00					
				1143	14502					
				100,00	100,00					

Nastavak analize 2 zdravstvenog stanja stanovništva

U dispanzerima za zdravstvenu zaštitu žena beleži se veoma blagi porast registrovanih obolenja od 15192 u 1991 godini do 15659 u 1994 godini na regionu Srednji Banat.

U strukturi obolevanja najveći broj obolelih žena je oboleo od bolesti urogenitalnog sistema.

U 1991 godini registrovano je 9744 obolenja, a 1994 godine taj broj se popeo na 10033 obolelih od bolesti urogenitalnih sistema.

Sledeća grupa po broju obolelih su komplikacije trudnoće, porođaja i puerperijuma (u 1991 godini je bilo 3329 a 1994 godine taj broj se povećao na 3893 obolelih žena).

U grupi infektivnih i parazitarne bolesti registrovano je 1991 godine 1348 obolelih, a 1994 godine broj obolelih je pao na 1221.

Neoplazme su četvrte po rangu bolesti (1991 godine registrovano je 287, a 1994 godine 230 obolelih).

Utvrdjena obolenja i stanja u službi opšte medicine na regionu Srednji Banat u 1994 god. Broj i struktura

	Grupe bolesti	Ukupno region br. %	ZITIŠTE br. %	ZRENJANI N br. %	NOVA CRNJA br. %	NOVI BEČEJ br. %	SEČANJ br. %
1	Infektivne i parazitarne bolesti	16588 6,23	1153 3,90	8143 5,47	1736 7,82	2780 7,12	2776 10,40
2	Neoplazma	1278 0,48	105 0,36	832 0,56	97 0,44	150 0,38	94 0,35
3	Endokrine bolesti i bolesti ishrane i metabolički poremećaj	4493 1,69	442 1,51	2938 1,91	309 1,39	568 1,46	336 1,26
4	Bolesti krvi i krvotvornih organa	1456 0,55	153 0,52	934 0,63	70 0,32	187 0,48	121 0,45

5	Duševni poremećaji	10831 4,07	1132 3,87	6296 4,23	790 3,56	1702 4,36	907 3,40
6	Bolesti nervnog sistema i čula	13194 4,96	1476 5,03	7282 4,89	1066 4,80	2149 5,51	1221 4,57
7	Bolesti cirkulatornog sistema	46746 17,56	5842 19,89	26784 17,98	3216 14,49	6719 17,22	4185 15,68
8	Bolesti respir.sistema	80491 30,23	9113 31,03	45513 30,56	7357 33,14	10040 25,73	8468 31,72
9	Bolesti digest.sistema	17077 6,41	2204 7,51	9269 6,22	1447 6,52	2757 7,06	1400 5,25
10	Bolesti genitourinarnog sist.	14086 5,29	1177 4,01	9808 5,91	980 4,41	1708 4,38	1413 5,29
11	Komplikacije trudnoće porođ. i puerperijuma	295 0,11	62 0,21	182 0,12	19 0,09	9 0,02	23 0,09
12	Bolesti kože i potkožnog tkiva	11968 4,50	1116 3,80	6,300 4,23	1176 5,30	2026 5,19	1350 5,06
13	Bolesti mišićno koštanog sistema	27824 10,45	3128 10,65	15398 10,34	2581 11,63	4013 10,28	2704 10,13
14	Kongenitalne anomalije	87 0,03	3 0,01	45 0,30	22 0,10	7 0,02	10 0,04
15	Određena stanja u perinatalnom periodu	54 0,02	12 0,04	16 0,01	21 0,09	3 0,01	2 0,01
16	Simptomi znakovi i nedefinisana stanja	9589 3,60	1147 3,91	4959 3,33	434 1,95	2447 6,27	602 2,26
17	Povrede i trovanja	10163 3,82	1098 3,74	5345 3,59	879 3,96	1761 4,51	1080 4,05
	UKUPNO	266229 100,00	29367 100,00	148994 100,00	22200 100,00	39026 100,00	26692 100,00

Utvrđena obolenja i stanja u službi opšte medicine na regiono Srednji Banat u 1991.godini. .Broj

i struktura

	GRUPE BOLESTI	Ukupno region		ŽITIŠTE		ZRENJANI		NOVA CRNJA		NOVI BEČEJ		SEČANJ	
		Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%	Br.	%
1	Infektivne i parazitarne bol.	21375	6,5	2310	6,11	11253	6,43	2080	6,96	2535	5,24	3197	8,50
2	Neoplazme	1256	0,38	130	0,34	758	0,43	129	0,43	152	0,31	87	0,23
3	Endokrine bol. i bol. ishrane i metab.	4599	1,40	451	1,19	2762	1,58	421	1,41	626	1,29	339	0,90
4	Bolesti krvi i krvotvornih org.	1770	0,54	173	0,46	1056	0,60	81	0,27	227	0,47	233	0,62
5	Duševni poremećaji	17603	5,36	1541	4,07	9961	5,69	1288	4,31	3365	6,95	1448	3,85
6	Bolesti nervnog sistema i čula	15559	4,73	1897	5,01	7910	4,52	1247	4,17	3020	6,24	1485	3,95
7	Bolesti cirkulatornog sistema	53913	16,41	6370	16,84	31122	17,79	4069	13,62	7359	15,21	4993	13,27
8	Bolesti respiratornog sistema	97825	29,77	11377	30,07	47653	27,24	11243	37,63	13238	27,36	14314	38,04
9	Bolesti digest.sistema	23439	7,13	2566	6,78	12176	6,96	2012	6,73	3992	8,25	2693	7,16
10	Bolesti genitour.sistema	17294	5,26	1767	4,67	10237	5,85	1429	4,78	2206	4,56	1655	4,40
11	Komplikacija trudnoće, porođaja i puerperijuma	365	0,11	28	0,07	247	0,14	48	0,16	11	0,02	31	0,08
12	Bolesti kože i	14534		1591	4,20	7639	4,37	1331	4,46	2113	4,37	1860	4,94

	potkožnog tkiva	4,42						
13	Bolesti mišićno koštanog sistema	35560 10,82	4102 10,84	20595 10,82	2805 9,39	4692 9,70	3366 8,95	
14	Kongenitalne anomalije	176 0,05	7 0,02	114 0,07	25 0,08	28 0,06	2 0,01	
15	Određena stanja u perinatalnom per.	138 0,04	48 0,13	79 0,05	7 0,02	- -	4 0,01	
16	Simptomi i znak. nedov.def.stanja	11369 3,46	2123 5,61	5629 3,22	457 1,53	2378 4,91	782 2,08	
17	Povrede i trovanja	11859 3,16	1356 3,58	5718 3,27	1204 4,03	2446 5,05	1135 3,02	
	UKUPNO	328634 100,00	37837 100,00	174909 100,00	298761 100,00	48388 100,00	37624 100,00	

Morbiditet u opštoj medicini predstavlja najširi i najobuhvatniji deo morbiditeta obzirom da je najveći deo stanovništva obuhvaćen ovim oblikom zdravstvene zaštite.

Zastupljenost pojedinih grupa obolenja u ukupnom broju bila je na regionu Srednji Banat u 1994 godini sledeća:

- bolesti respiratornog sistema 30,23
- bolesti cirkulatornog sistema 17,56
- bolesti mišićno koštanog sistema 10,45
- bolesti digestivnog sistema 6,41
- infektivne i parazitarne bolesti 6,23
- bolesti genitalnog sistema 5,29
- bolesti nervnog sistema i čula 4,96
- bolesti kože i potkožnog tkiva 4,50
- duševni poremećaji 4,07
- povrede i trovanja 3,82

Navedene bolesti zastupljene su u ukupnom broju registrovanih obolenja sa 93,52 %.

Broj ukupno registrovanih respiratornih oboljenja smanjio se za 17,72%. Međutim, zastupljenost u strukturi oboljevanja se povećava sa 29,77% u 1991 godini na 30,23% u 1994 godini.

U odnosu na 1991 godinu broj bolesti cirkulatornog sistema se smanjio u 1994 godini za 13,29%. U strukturi oboljevanja je povećan procenat bolesti cirkulatornog sistema sa 16,41 % u 1991 godini na 17,56 % u 1994 godini.

Broj obolelih od bolesti mišićno-koštanog sistema opao je za 21,75 u periodu 1991-1994 godine. Međutim, zastupljenost po strukturi praktično stagnira 10,32% u 1991 na 10,45% u 1994 godini.

Broj obolelih od bolesti digestivnog sistema smanjio se za 27,14% u 1994 godini u odnosu na 1991 godinu. U strukturi broj obolelih se smanjio sa 7,13% u 1991 godini na 6,41% u 1994 godini.

Broj registrovanih bolesti nervnog sistema i čula smanjio se za 15,20% u 1994 godini u odnosu na 1991 godinu. U strukturi broj obolelih se povećao sa 4,73% u 1991 godini na 4,96% u 1994 godini.

Pošto je zastupljenost ostalih bolesti procentualno manja, a kod njih nema promena njihov značaj je manji.

Struktura morbiditeta u bolničkim ustanovama na regionu Srednji Banat vezana je za specifičnu aktivnost tih ustanova i patologiju stanovništva. Kao što smo ranije govorili u okviru Zdravstvenog centra imamo:

1. Organizacionu jedinicu Opšta bolnica "Dr \orđe Joanović" Zrenjanin.
2. Organizacionu jedinicu Zavod za plućne bolesti i tuberkulozu "Dr Vasa Savić".

Osim toga na ovom prostoru radi:

1. Specijalna bolnica za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju "Rusanda" Melenci.

U periodu od 1991 do 1994 godine u Opštoj bolnici je zadržana struktura morbiditeta, ali je rang bolesti izmenjen.

Prva u rangu dijagnoza 1991 godine je bilo hronično obolenje tonzila i adenoida, dok je 1994 bila esencijalna hipertenzija.

Umesto alkoholizma (rang 11) i infekcija bubrega (rang 10) u 1991 godini javljaju se dva ranga druga drugih oboljenja: akutno, ali nedovoljno definisano cerebrovaskularno oboljenje rang (5) i ingvinalna hernija (rang 10) u 1994 godini.

Gledajući suštinu u ovom periodu struktura obolenja je ostala ista, jedino se rang bolesti menjao.

U stacionaru Zavoda za plućne bolesti i tuberkulozu i u 1991 i 1994 godini vodeći bolesti 1 i 2 ranga su hronični bronhitis i maligne neoplazme traheje bronhija i pluća.

Umesto hroničnih obolenja tonzila i adenoida (rang 10) u 1991 godini imamo pleuritis (rang 10) u 1994 godini.

U strukturi 10 obolenja i u ovom posmatranom periodu ništa se bitno nije menjalo, osim ranga obolenja.

Deset najčešćih dijagnoza hospitalizovanih bolesnika u Opštoj bolnici u Zrenjaninu u 1991 godini.

Rang	Dijagnoza	Broj slučajeva	Broj dana	Prosek ležanja
1	Hronična obolenja tonzila i adenoida	916	5106	5,57
2	Esencijalna hipertenzija	657	4943	7,52
3	Angina pektoris	629	4383	6,97
4	Poremećaj ritma srca	587	3124	5,32
5	Hronični bronhitis	566	7938	14,02
6	Druga obolenja žučne kese	473	3726	7,88
7	Dijabetes melitus	438	4092	9,34
8	Urtikarija	437	2589	5,92
9	Alkoholizam	377	11246	29,83
10	Infekcija bubrega	369	2232	6,05

Među 10 najčešćih dijagnoza u stacionaru za rehabilitaciju u 1991 godini i 1994 godini zapažamo tri nove bolesti. U 1991 godini bile su u strukturi registrovane sledeće bolesti; druga i neoznačena obolenja leđa (rang 5), mononeuritis donjeg ekstremiteta (rang 7), prelom vrata butne kosti (rang 8). U 1994 godini registrovana je promena strukture oboljenja.

Umesto tri gore navedene bolesti registrovane su maligne neoplazme drugih neoznačenih delova nervnog sistema (rang 2), prelom vrata butne kosti (rang 5) i inflamatorna i toksična neuropatija.

U strukturi obolenja ostale bolesti su jednako zastupljene, jedino je rang promenjen.

Deset najčešćih dijagnoza hospitalizovanih bolesnika u opštoj bolnici u Zrenjaninu u 1994 godini

Rang	Dijagnoza	Broj slučajeva	Broj dana	Prosek ležanja
1	Esencijalna hipertenzija	892	7793	8,74
2	Hronično oboljenja tonzila i adenoida	857	6053	7,59
3	Poremećaj srčanog ritma	574	3974	6,92
4	Angina pektoris	565	4391	7,77
5	Akutno ned.def.cerebrovaskularno obo.	491	6363	12,96
6	Dijabetes melitus	469	5050	10,76
7	Druga oboljenje žučne kese	390	3409	8,74
8	Bronhitis neoznačen kao akutni ili hr.	387	4193	10,83
9	Urtikarija	342	2404	7,03
10	Ingvinalna hernija	318	1352	4,25

Deset najčešćih dijagnoza hospitalizovanih bolesnika u stacionaru zavoda za plućne bolesti i tuberkulozu u 1994 godini.

Rang	Dijagnoza	Broj slučajeva	Broj dana	Prosek ležanja
1	Bronhitis hronika	412	14152	34,35
2	Maligna neoplazma traheje bronhija i pluća	108	2203	20,40
3	Bronhopneumonija neoznačenog uzroka	45	973	21,62
4	Plućna tuberkuloza	36	3130	86,94
5	Kardiomiopatija	35	620	17,17
6	Astma bronhijale	30	470	15,66
7	Neoplazma čija je priroda neodređena	29	575	19,83
8	Pneumonija neoznačenog uzročnika	27	531	19,67
9	Emfizem	20	534	26,70
10	Hronična oboljenja tonzila i adenoida	14	49	3,50

Deset najčešćih dijagnoza hospitalizovanih bolesnika u stacionaru zavoda za plućne bolesti Zrenjanin u 1991 godini

Ran g	Dijagnoza	Broj slučajeva	Broj dana	Prosek ležanja
1	Hronični bronhitis	604	19352	32,04
2	Maligna neoplazma traheje, bronhija i pluća	184	3420	18,59
3	Pneumonija neoznačenog uzroka	127	2211	17,41
4	Bronhopneumonije neoznačenog uzročnika	62	1137	18,34
5	Astma bronhiale	56	738	13,18
6	Plućna tuberkuloza	51	3960	77,65
7	Neoplazma čija je priroda neodređena	50	1046	20,92
8	Emfizem	34	1300	28,24
9	Kardiomiopatija	25	429	17,16
10	Pleuritis	13	343	26,38

Deset najčešćih dijagnoza u stacionaru za rehabilitaciju "Rusanda" u 1991 godini

Ran g	dijagnoza	Broj slučajeva	Broj dana	Prosek ležanja
1	Hemiplegija	1257	54981	43,74
2	Osteoartroza i srodna obolenja	192	4973	25,90
3	Spondiloza i srodna obolenja	171	3729	21,81
4	Reumatoidni artritis i druge inflamatorne poliartroze	129	3106	24,08
5	Druga i neoznačena oboljenja leđa	105	2760	26,29
6	Drugi paralitični sindromi	104	7074	68,02
7	Mononeuritis donjeg ekstremiteta	89	2850	32,02
8	Prelom vrata butne kosti	89	4582	51,48
9	Obolenje intervertebralnog diskusa	86	344	40,05
10	Druge i neoznačane artropatije	76	1350	17,76

Deset najčešćih dijagnoza u stacionaru za rehabilitaciju "Rusanda" u 1994 godini

Ran g	Dijagnoza	Broj slučajeva	Broj dana	Prosek ležanja
1	Hemiplegija	932	44561	47,81
2	Maligna neoplazma drugih i neoznačenih delova nervnog sistema	192	5270	27,45
3	Osteoartroza i srodna obolenja	189	4713	24,94
4	Drugi paralitični simptomi	132	12421	94,10
5	Prelom vrata butne kosti	114	6400	56,14
6	Reumatoidni artritis i druge inflamatorne artropatije	112	3414	30,48
7	Spondiloze i srodna obolenja	105	2685	25,57
8	Obolenje interverteb. art	68	2421	35,60
9	Druge i neoznačene artropatije	68	1447	21,28
10	Inflamatorna i toksična neuropatija	56	2561	45,73

HIGIJENSKE PRILIKE

Služba higijene sa zaštitom čovekove sredine bavi se proučavanjem i praćenjem fizičkih i hemijskih agenasa koji mogu uticati na zdravlje stanovništva

Pristup ovim zadacima je prvenstveno medicinski. Značajna je uloga inspeksijskih službi, a posebno sanitarne inspekcije. Oni svojim radom obezbeđuju primenu, pored ostalog i onih propisa koji omogućuju službi Higijene da dođe do dragocenih podataka u vezi zaštite životne sredine, vodosnabdevanje i ishrane.

VODOSNABDEVANJE

Snabdevanje vodom za piće je jedan od ključnih higijenskih problema stanovništva. Svoju osnovnu ulogu voda može ispuniti ukoliko je ima u dovoljnim količinama i ako svojim fizičkim, fizičko-hemijskim i mikrobiološkim svojstvima nemože nepovoljno uticati na zdravlje.

Njsigurniji način snabdevanja vodom za piće je centralni način tj. izgradnja vodovoda sa potrebnim sistemom za kondicioniranje, prečišćavanje, dezinfekciju i kontrolu kvaliteta vode.

Mikrovodovodi nisu najpovoljniji način vodosnabdevanja, ali ako su izgrađeni na postojećim propisima, ako je održavanje pravilno i vrši se permanentna dezinfekcija ovi objekti su sigurniji od bunara.

Za snabdevanje stanovništva vodom za piće na ovom regionu još se koriste i bušeni bunari.

Zbog mogućnosti oštećenja vodovoda i zagađenja vode u slučaju vanrednih uslova (katastrofe, rat) ne sme se zanemariti zaštita i čuvanje nekih lokalnih objekata za snabdevanje vodom za piće.

Odeljenje Higijene Zavoda za zaštitu zdravlja prati problematiku iz ove oblasti u naseljenim mestima regiona Srednji Banat. Zavod kod ovih poslova pruža usluge uzorkovanja, analize u odgovarajućim laboratorijama i davanja mišljenja o ispravnosti uzoraka vode kao i predlog mera za sanaciju sa vođenjem evidencije prema zakonskim propisima koji regulišu dotičnu oblast.

Broj izvršenih pregleda i rezultati analiza za četvorogodišnji period (1991-1994) predstavljeni su po opštinama u tabeli broj 1.

Tabela 1: Higijenska ispravnost vode za piće

Godina	Broj uzoraka hemijskih pregleda	Od toga neispravno	%	Broj uzoraka mikrob. pregleda	Od toga neisprav.	%
OPŠTINA ZRENJANIN						
1991	883	883	100	1494	651	43,57
1992	773	773	100	1833	579	31,58
1993	680	680	100	1616	542	33,53
1994	628	628	100	1735	685	39,48
OPŠTINA NOVA CRNJA						
1991	77	77	100	335	166	49,55
1992	27	27	100	196	50	25,51
1993	0	0	0	171	51	29,82
1994	2	2	100	210	72	34,28
OPŠTINA ŽITIŠTE						
1991	132	132	100	467	160	34,26
1992	64	64	100	276	75	27,17
1993	15	15	100	244	66	27,04
1994	25	25	100	290	99	34,13
OPŠTINA SEČANJ						
1991	174	174	100	920	270	29,34
1992	224	200	100	754	243	32,22
1993	2	2	100	465	111	23,87
1994	7	7	100	604	251	41,55
OPŠTINA NOVI BEČEJ						
1991	26	26	100	482	181	37,55
1992	54	54	100	607	215	35,42
1993	29	29	100	616	214	34,74
1994	28	28	100	461	271	58,78

Posmatrajući prikazane rezultate analize vidimo veoma heterogenu sliku, kako po broju uzoraka, tako i po hemijskim i mikrobiološkim karakteristikama

vode za piće. Kao što se iz tabele može videti ni jedan uzorak vode sa regiona Srednjeg Banata nije hemijski ispravan sa stanovišta važećih zakonskih propisa. (Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće Sl. list SFRJ 33/1987).

Karakteristike hemijske neispravnosti su sledeće: sve vode sa ovog područja imaju žutu boju; sadrže povećane količine gvožđa, amonijaka i rastvorenih organskih i neorganskih materija što se dokazuje reakcijom utroška $KMnO_4$, a u mnogim mestima je sadržaj hloriga i ostatak isparenja.

Analizama rađenima 1991 godine od strane viših institucija u vodi izvorišta centralnog vodovoda grada Zrenjanina nađene su povećane količine Arsena Trihalometana, fenola i tragova pesticida.

Zbog visokih vrednosti gvožđa i amonijaka postupak dezinfekcije se vrši veoma otežano jer ovi elementi vezuju veliki deo rezidualnog hlora koji treba da obezbedi dezinfekciju do konačnog mesta distribucije.

Na hemijski sastav vode sa ovog regiona ne može se značajnije uticati osim ugrađivanjem veoma skupih uređaja za prečišćavanje vode. U protivnom ostaje da se ovakva voda nužno i dalje koristi za piće, naravno uz mikrobiološku ispravnost i pod uslovima da vrednosti ostalih hemijskih i fizičko-hemijskih parametara ne prelazi zakonske granice.

Rezultati pregleda ukazuju da se mikrobiološka ispravnost vode za piće kreće od 23%-59% od ukupnog broja pregledanih uzoraka, što se smatra epidemiološkim značajem. Najčešći uzrok mikrobiološke neispravnosti je povećan broj bakterija saprofit, ali ne možemo zanemariti i povremenu pojavu indikatora fekalnog zagađenja u centralnim vodovodima. Najveći procenat neispravnosti uzoraka vode konstatuje se u javnim bunarima, što je takođe nedopustivo i epidemiološki opasno.

Osnovni činioci koji su uslovlili ovako nepovoljnu sliku higijenske ispravnosti vode za piće su sledeći:

1. Većina objekata ima samo prvu zonu sanitarne zaštite (a ona nije uvek korektno izvedena) dok o propisanoj drugoj i trećoj zoni zaštite najčešće ne može biti ni govora.

2. Građevinsko-sanitarne karakteristike mreže ovih objekata su najčešće takve da ih je praktično nemoguće držati permanentno sanirane bez hlorinatora koji bi radili stalno, a ne povremeno kako je uobičajno u najvećem broju naselja.

3. U proteklom periodu rezidualan hlor je konstatovan samo u radu i to povremeno, dok u vodovodnoj mreži naseljenih mesta nije merenjem ni jedanput registrovan, pa je to uticalo na nepovoljnu sliku mikrobiološke ispravnosti vode.

4. Veliki broj ovih objekata ima tzv "slepe" krake koji nemaju hidrante na završetku, ali ako ih imaju ovi se ne ispiraju.

5. Problem tehničkog održavanja seoskih vodovoda i mikrovodovoda o kojim brinu mesne zajednice ili vlasnici ostaje i dalje otvoren. Ovo se pre svega odnosi na mikrovodovode na čijem održavanju su zaposlena priučena lica kojima rad na održavanju vodosnabdevačkih objekata nije osnovno zanimanje.

6. Na kvalitet vode za piće ima velikog uticaja stvaranje taloga hlorida gvožđa u vodovodnim mrežama. Zbog neredovnih i nedovoljnih ispiranja mreže vrlo često dolazi do pojave zamućenja vode, naročito u slučajevima kada dođe do prekida rada vodovoda. Smatramo da nije dovoljno obezbediti samo potrebnu količinu vode, nego i redovno ispiranje mreže i rezervni izvor energije koji će omogućiti neprekidan rad vodovoda.

7. Tokovi i nivo podzemnih voda u ovom regionu su činilac koji neposredno i značajno utiču na higijensku ispravnost vode za piće.

U rešavanju problematike vodosnabdevanja u gradu prioritet dati izgradnji sistema za kompletno prečišćavanje vode za piće ("Fabrika vode") kako bi se obezbedile dovoljne količine kvalitetne vode, kako za potrebe grada Zrenjanina, tako i za stvaranje mogućnosti snabdevanje i naseljenih mesta u regionu (regionalni vodovod).

Do uspostavljanja ovakvog rešenja vodosnabdevanja smatramo da treba obratiti pažnju na sledeće:

Da se u svim javnim objektima vodosnabdevanja sistematski i dosledno sprovodi dezinfekcija vode hlorom i hlornim preparatima. Ovaj način dezinfekcije je još uvek tehnički najpodesniji i ekonomski najcelishodniji, a sa sanitarnog stanovišta vrlo efikasan. Međutim, treba naglasiti da dezinfekcija vode sa povećanim sadržajem organskih materija kao što je ova maksimalno dozvoljenim količinama hlora nosi sa sobom mogućnost stvaranja kancerogenih jedinjenja.

HIGIJENSKA ISPRAVNOST HRANE

Kontrola higijenske ispravnosti životnih namirnica ima neprocenjiv značaj u zaštiti zdravlja potrošača, jer hranom uneti štetni mikroorganizmi, mehanička i hemijska nečistoća mogu ozbiljno oštetiti zdravlje. U toku celokupnog procesa proizvodnje hrane postoje brojne mogućnosti za celo zagađivanje. Mikrobiološka kontaminacija hrane može dovesti do epidemija alimentarnog porekla čiji su najčešći uzroci salmonelle, šigele i stafilokoke. Do mikrobiološke kontaminacije može doći usled neadekvatne primene mera dezinfekcije i lične higijene od strane zaposlenih u proizvodnji i prometu namirnica.

U novije vreme usled široke primene brojnih hemijskih materija, kako tokom primarne proizvodnje, tako i tokom industrijske prerade hrane postoji vrlo naznačena opasnost od zagađivanja hrane mnogobrojnim štetnim noksama (sredstvima za zaštitu bilja, antibiotici, hormoni, aditivi, štetni metali i dr.). Opasnost od prisustva navedenih hemijskih rezidua mogu biti veće od onih koje prete ljudima od mikroorganizmajer pogađaju istovremeno velik broj ljudi i većinom se ne ispoljavaju akutnim i jasno uočljivim kliničkim simptomima već po pravilu narušavaju ljudsko zdravlje postepeno, a očituju se različito dugim intervalima od prvog unošenja inkriminisane hrane.

U laboratorijama Zavoda za zaštitu zdravlja rade se analize hrane i briseva sa ruku i radnog pribora.

U tabeli br. 2 predstavljeni su rezultati higijenske ispravnosti namirnica i mikrobiološke ispravnosti briseva sa ruku i pribora u objektima za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane

Prema ovim podacima postoje značajne razlike u broju neispravnih uzroka što je rezultat intenzivne kontrole, kao i prirode kontrole istih.

Naime, u nekim opštinama su uzimani uzorci samo kao rutinska kontrola, dok su u drugim uzimani i uzorci u okviru zdravstvenog nadzora od strane sanitarne inspekcije u cilju otkrivanja neispravnih namirnica.

Tabela 2: Higijenska ispravnost životnih namirnica i briseva sa ruku i radnog pribora

God	Namirnice				Brisevi sa ruku i radnog pribora				
	Mikro. preg.	Od toga neispr.	%	Hemij. pregl.	Od toga neisprav	%	Broj pregl.	Neispravno	%
OPŠTINA ZRENJANIN									
199	1502	142	9,45	433	173	39,95	335	83	24,77
1	1547	243	15,70	574	112	19,51	227	80	35,24
199	770	113	14,67	99	37	37,37	282	31	11,00
2	1451	280	19,30	202	48	23,76	349	91	26,07
199									
3									
199									
4									
OPŠTINA NOVA CRNJA									
199	210	19	9,04	99	10	10,10	89	20	22,47
1	266	30	11,27	171	24	14,03	145	33	22,75
199	202	40	19,80	88	31	35,22	129	22	17,05
2	179	16	8,93	62	11	17,74	180	17	9,44
199									
3									
199									
4									
OPŠTINA ŽITIŠTE									
199	135	28	20,74	83	19	22,89	36	8	22,22
1	148	44	29,72	2	1	50,00	75	22	29,33
199	81	18	22,22	17	5	29,41	29	5	17,24
2	73	6	8,21	32	2	6,25	68	8	11,76
199									
3									
199									
4									
OPŠTINA SEČANJ									
199	423	59	13,94	143	20	13,98	235	75	31,91
1	238	24	10,08	144	12	8,33	179	78	43,57
199	175	50	28,57	35	13	37,14	157	35	22,29
2	223	39	17,48	45	8	17,77	225	59	26,22
199									
3									
199									
4									
OPŠTINA NOVI BEČEJ									
199	485	99	20,41	201	30	14,92	360	74	20,55
1	501	118	23,55	235	51	21,70	212	44	20,75

199	405	49	12,10	69	12	17,40	236	23	9,74
2	328	28	8,53	81	6	7,40	181	9	5,00
199									
3									
199									
4									

Procenat od 19,72 % (1992 god.) u opštini Žitište i 28,57% (1993 god.) u opštini Sečanj mikrobiološki neispravnih uzoraka hrane znači prisustvo značajne epidemiološke opasnosti na ovom području.

To potvrđuju i rezultati analize briseva gde smo našli neispravne uzorke i do 43,57 % (opštine Sečanj 1992 god).

Razmatrajući ovakve rezultate zajedno sa službama sanitarnih inspekcija došlo se do zaključka da se u najvećem broju slučajeva radi o nepoštovanju osnovnih higijensko-sanitarnih mera, a posebno adekvatne dezinfekcije.

Rezultati analiza životnih namirnica na hemijsku ispravnost predstavljeni su takođe u tabeli 2.

Ne možemo u potpunosti biti zadovoljni brojem urađenih hemijskih analiza, kao ni procentom neispravnih hemijskih uzoraka.

HIGIJENSKO-SANITARNI USLOVI U

ŠKOLSKIM OBJEKTIMA

Tokom 1994 godine izvršen je higijensko-sanitarni nadzor svih osnovnih škola predškolskih objekata na regionu i snimljeno stanje. Od 116 objekata 87% priključeno je na centralni vodovod, 87% ima lokalnu kanalizaciju, a u 95 objekata radi đaćka kuhinja. Opšta ocena higijensko-sanitarnog stanja je zadovoljavajuća u 60% objekata, dobra u 26%, a loša u 14%.

AEROZAGAĐENJE U GRADU ZRENJANINU 1991-1994 GODINE

Najveći zagađivači vazduha u Zrenjaninu su industrijska postrojenja, saobraćaj i domaća ložišta. Iz registra industrijskih zagađivača vazduha ističe se Kafilerija i Špiritana. Neprijatni mirisi koje Kafilerija oslobađa, posebno u toku letnjih meseci dovode do velikog nezadovoljstva građana. Uticaj neprijatnih mirisa nije direktan, već se njegovo dejstvo ogleda u iniciranju tegoba, posebno hroničnih bolesnika i osetljivih delova stanovništva. Špiritana još uvek kao gorivo koristi ugalj, a s obzirom na lokaciju (centar grada) ugrožava životnu sredinu produktima sagorevanja (sumpordioksid, čađ, taložne materije i dr.). Porast inteziteta saobraćaja je logična posledica ukupnog razvoja, ali s obzirom na ukupnu društvenu situaciju, može se reći da je u blagom opadanju ili stagnaciji. Sa aspekta zagađivanja vazduha posebnu nepovoljnost ima činjenica da je celokupan, pa i teretni (tranzitni) saobraćaj usmeren kroz grad magistralni put. Gasifikacija i toplifikacija je obuhvatila veliki deo grada tako da mali broj domaćinstava koristi ugalj kao gorivom.

Najefikasniji način upravljanja čistoćom vazduha je sprečavanje i otklanjanje na vreme "crnih tačaka". U sklopu ove borbe kontrola kvaliteta vazduha zauzima značajno mesto. U periodu 1991-1994 godina nastavlja se sa kontinuiranim praćenjem zagađenosti vazduha. S tim što se broj polutanata, koji se kontrolišu, proširio na azotdioksid, ozon, formaldehid, odnosno sa polutnim učesnicima "letnjeg smoga" na pojedinim mernim mestima. Na osnovu postavljenih ciljeva vršenje merenja može se istaći:

1. Stanje zagađenosti vazduha se utvrđuje.
2. Vršiti se upoređivanje sa normama, pri čemu treba istaći probijanje granične vrednosti emisije za sumpordioksid i čađ tokom zimskih meseci, odnosno ukupnih taložnih materija tokom letnjih meseci. Polutananti učesnici u "letnjem smogu" nisu pregazili GVI.
3. Analiza srednjih godišnjih vrednosti koncentracija polutanata, koji se prate duži niz godina, pokazuju da:
  - koncentracije čađi imaju opadajući trend
  - koncentracije sumpordioksida blago opadaju
  - ukupno taložne materije stagniraju sa izrazito visokim vrednostima (uglavnom iznad GVI).
4. Na osnovu merenja vrši se sanacija pojedinih industrijskih postrojenja (Kafilerija, Špiritana).
5. podaci dobijeni merenjem se koriste za ocenu stanja zagađenosti vazduha na pojedinim lokacijama na kojima će biti građeni privredni objekti.
6. Uticaj zagađenog vazduha na zdravlje ljudi je konstatovan i to u odnosu na ruralnu sredinu (selo).
7. Baždarenje disperzionih modela se vrši koristeći takođe podatke merenja.

EPIDEMIOLOŠKA SITUACIJA U REGONU SREDNJEG BANATA U PERIODU 1991-1994

U toku navedenog perioda zabeleženo je 8748 slučajeva obolelih od zaraznih bolesti. Beleži se porast obolevanja u 1992 i 1994 godini sa nešto nižim brojem prijavljenih slučajeva u toku 1991 i 1993.

U toku istog perioda prijavljeno je 18216 slučajeva obolelih od gripa

Tabela 1: Broj prijavljenih slučajeva zaraznih i parazitarnih bolesti u regionu Srednjeg Banata u periodu 1991- 1994 godine.

GODINA	BROJ PRIJAVLJENIH SLUČAJEVA					
	Ukupno	Zrenjanin	Novi Bečej	Žitište	Sečanj	N.Crnja
1991	2020	1374	190	132	140	184
1992	2444	1483	568	182	112	99
1993	1952	1302	256	145	117	132
1994	2332	1171	714	110	215	122

Tabela 2: Kretanje incidence zaraznih i parazitarnih bolesti u regionu Srednjeg Banata u periodu 1991-1994 godine

GODINA	BROJ PRIJAVLJENIH SLUČAJEVA					
	Ukupno	Zrenjanin	Novi Bečej	Žitište	Sečanj	N.Crnja
1991	912,57	1004,55	660,00	578,67	759,30	1265,65
1992	1104,19	1084,24	1973,04	497,86	607,44	680,97
1993	881,85	951,91	889,26	635,66	634,56	907,97
1994	1053,52	856,13	2480,20	482,22	1166,07	839,18

Tabela 3: Struktura zaraznih bolesti u regionu Srednjeg Banata u periodu 1991-1994 godina

GRUPA ZARAZNIH BOLESTI	BROJ OBOLELIH	MORBIDITET/100,00
Respiratorne zarazne bolesti	6533	2951
Crevne zarazne bolesti	940	425
Zoonoze	38	17
Parazitske zarazne bolesti	803	360,90
Transmisivne zarazne bolesti	164	70
Ostale zarazne bolesti		

U strukturi zaraznih bolesti dominantne su bile respiratorne i crevne zarazne bolesti.

Tabela 4: Lista deset najčešćih zaraznih bolesti

OBOLENJA	BROJ OBOLELIH	MORBIDITET/100,00
Ovčije boginje	4607	2081
Crvenka	951	430
Šuga	802	362
Male boginje	396	179
Zarazni proliv	307	139
Zarazna žutica A	304	137
Šarlah	252	114
Crevna infekcija salmonelom	211	95
Streptokokna upala grla	123	56
Žljezdana groznica	115	52

U grupi respiratornih zaraznih bolesti najviše je prijavljeno. (4607 slučajeva) Ovčijih boginja i Crvenke (951 slučaj), ali se takođe beleži porast broja obolelih od Malih boginja.

U grupi crevnih zaraznih bolesti najviše je prijavljeno (307 slučajeva) Zaraznog proliva i zarazne žutice A(304 slučaja).

U grupi zoonoza beleži se pad registrovanih slučajeva Kju groznice, iz razloga nemogućnosti serološke dijagnostike.

U grupi parazitskih zaraznih bolesti najčešće se beleže slučajevi šuge.

U grupi transmisivnih zaraznih bolesti zabeležen je prvi slučaj Lajm-krpelske groznice i jedan slučaj Kala-Azara za koga nismo mogli dobiti podatak o vremenu i mestu zaražavanja.

Ukupan broj umrlih od zaraznih bolesti u posmatranom periodu iznosi četiri, što predstavlja letalitet od 0,46.

U posmatranom periodu 1234 lica je obolelo od bolesti koje su se javili u epidemijskoj formi. Najveći broj obolelih je bio od respiratornih obolenja. Najviše je registrovano alimentarnih epidemija. Najveća epidemija sa 417 obolelih registrovana je 1994 godine, a odnosi se na pneumonije kod dece izazvane Mikoplasma pneumonie.

Tabela 5: Epidemija zaraznih bolesti u regionu Srednjeg Banata u periodu 1991-1994 godine.

GODINA	BROJ EPIDEMIJA	BROJ OBOLELIH
1991	5	84
1992	12	296
1993	8	263
1994	2	591

Program imunizacije se uprkos brojnim, teškoćama u snabdevanju vakcinama uspešno sprovodio.

Najteže se ostvarivao program imunizacije sa Morbili -Parotitis, odnosno Morbili-Rubeola-Parotitis vakcinom. Razlog je nedostatak vakcine koja je uvoznog porekla. Veoma je uspešno sprovedena revakcina Te-al vakcinom u 18-oj godini sa visokim obuhvatom (preko 96%).

Tabela 6: Imunizacija u prvoj i osamnaestoj godini u regionu Srednjeg Banata u periodu 1991-1994 godina

VRSTA IMUNIZACIJE	GODINE			
	1991	1992	1993	1994
DI-TE-PER u 1 godini	90,43%	91,41%	94,75%	90,41%
POLIO u 1 godini	92,42%	89,63%	92,25%	90,08%
MORBILI-PAROTIT	89,80%	88,43%	97,52%	90,21%
Tel-al u 18 godini REVAKCINA	99,57%	99,33%	100,00%	96,17%

PROGRAMSKE ZDRAVSTVENO-VASPITNE AKTIVNOSTI

U periodu 1991-1994 godine na području regiona Srednji Banat je prihvaćen program razvoja zdravstvenog vaspitanja Republike Srbije za period 1991-2000 godine u kome su osnovni ciljevi definisani i usmersni na:

- unapređenje pozitivnih oblika zdravog ponašanja i promociju zdravlja.
- zdravstveno prosvetovanje i motivacija u očuvanju i unapređenju zdravlja naroda.
- izbegavanje i smanjenje slučajeva ponašanja štetnog po zdravlje.
- jačanje sistema društvene podrške, samopomoći i uzajamne zdravstvene pomoći,

- jačanje psihosocijalnog potencijala pojedinca i porodice u izbegavanju i ublažavanju dejstva stresnih faktora i situacija.

Ovim programom su definisani i bliže određeni specifični ciljevi za pojedine grupacije stnovništva:

- potpuna i blagovremena informisanost žena o pravima, obavezama i mogućnostima korišćenja zdravstvene zaštite, prvenstveno kroz rad savetovališta i rad polivalentne patronaža,

- osposobljenost majki za pravilnu negu i ishranu odojčadi i male dece kroz delatnost zdravstvenih radnika u porodici, dispanzeru porodilištu i drugim stacionarnim odeljenjima.

U zdravstvenoj zaštiti dece:

- osposobljenost majki za primenu mera koje doprinose pravilnom rastu i razvoju odojčadi i male dece, kao i druge mere zaštite: vakcinacija, sistematski pregledi, posete savetovalištu.

U zdravstvenoj zaštiti školske dece i omladine:

- vaspitanje školske dece i omladine da prihvate zdrav način života kroz naposredan zdravstveno-vaspitni rad u školama, zdravstvenim ustanovama, mas media i sl.

- osposobljavanje dece za prepoznavanje i eliminaciju najčešćih štetnih činilaca po zdravlje, modifikacijom sopstvenog ponašanja kada su u pitanju pušenje, alkoholizam, droga, nesiguran seks, akcidentalna stanja, neželjena trudnoća, delikvencija i drugo,

U zdravstvenoj zaštiti starih:

- ostverivanje povezanosti i objedinjavanje stručnog i dobrovoljnog rada u porodici koji doprinosi povećanju resursa za poboljšanje kvaliteta života starih.

U zdravstvenoj zaštiti od masovnih hroničnih bolesti:

- razvoj motivacije za stvaranje uslova i za prihvatanje zdravog načina života kod celokupnog stanovništva, posebno kod dece, i omladine koja nisu formirala svoje ponašanje.

U ovom periodu na području Srednji Banat su počeli da se sprovode i uspešno realizuju sledeći programi zdravstveno vaspitnog rada:

- inovirani program zdravstveno-vaspitnog rada na sprečavanju, suzbijanju i eliminaciji zaraznih bolesti,

- projekt "Zdrava škola" koji je startovao 1992 godine u našoj sredini u OŠ "Žarko Zrenjanin" u Zrenjaninu i promoviše zdrave stilove života, brigu o sopstvenom zdravlju i visoko vrednovanje zdravlja,

- Projekt "Mladi za mlade" SZO je već tri godine prisutan u ovoj sredini sa temom "Borba protiv AIDS i seksualno vaspitanje" .

Aktivnosti se odvijaju u saradnji sa Institutom za socijalnu medicinu Medicinskog fakulteta u Beogradu i sa JAZAS-om. Ove aktivnosti su počele u "Zdravoj školi" da bi se posle proširile na srednje škole koje su do sada skoro sve obuhvaćene.

- program preventivne stomatološke zaštite koji je u ovoj sredini prisutan već punih petnaest godina i koji za sobom ima već vidne rezultate, sada se samo priključuje Jugoslovenskom programu.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE ZDRAVSTVENOG STANJA STANOVNIŠTVA

Obrada metodom deskriptivne statistike geografsko-demografskih karakteristika, organizacije zdravstva zaštite, kadrova u zdravstvu, korišćenja zdravstvene zaštite, higijensko-epidemioloških prilika. registrovanih oboljenja u primarnoj i stacionarnoj zdravstvenoj zaštiti pokazuje sledeće karakteristike zdravstvenog stanja stanovništva regiona Srednji Banat:

- područje bez prirodnog priraštaja i u populcionoj je regresiji,
- pad stope živorođenih,
- porast opšte stope umrlih,
- relativno niska stopa smrtnosti odojčadi,
- smanjenje zaposlenih u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, naročito lekara, stomatologa i diplomiranih farmaceuta,
  - nedovoljna obezbeđenost stanovništva lekarima, stomatolozima i diplomiranim farmaceutima,
- U svim službama primarne zdravstvene zaštite je smanjen broj učinjenih poseta,
  - smanjenje opterećenosti lekara prosečnim godišnjim brojem poseta za oko 20%,
  - smanjenje registrovanih oboljenja i stanja u primarnoj zdravstvenoj zaštiti bez bitnih promena u strukturi oboljevanja,
  - smanjenje broja ispisanih bolesnika u stacionarima za oko 10%,
  - smanjenje broja ostvarenih bolesničkih dana u stacionarima za 4%,
- deset najčešćih uzroka zbog kojih je korišćen posteljni fond opšte bolnice pretrpeli su određene promene u rangiranju u ovom periodu: na prvo mesto izbija arterijska hipertenzija, poremećaji ritma srca, angina pectoris,
  - broj prijavljenih zaraznih bolesti blago raste,
  - obuhvat vakcinacijom pokazuje blag pad iako je on izražen u visokom procentu (90,08-96,17% u 1994 godini).